

Από το χαρτί και πάλι πίσω στο χαρτί

Όταν τον περασμένο Νοέμβριο σας έστειλα το ψηφιοποιημένο περί Διός βιβλίο, ανησυχούσα για τους σημερινούς χρήστες των κινητών τηλεφώνων. Υπέθετα ότι με την σημερινή βιαστική χρήση των κινητών, ένα μεγάλο αρχείο όπως ο Ζευς, δεν θα είχε ελπίδα να διαβαστεί. Υπέθετα ότι στην γρήγορη ροή των πληροφοριών, ένα μεγάλο αρχείο θα προσπερνιόταν, με πρόθεση να διαβαστεί αργότερα, δηλαδή ποτέ. Αντίθετα από το χάρτινο βιβλίο, ένα ψηφιακό αρχείο δεν το βρίσκεις πάνω στο γραφείο σου, ώστε να σε προκαλεί να το διαβάσεις.

Η ψηφιακή εποχή δημιουργεί πολλά πρωτότυπα προβλήματα. Όταν ασχολήθηκα με το πρόβλημα της ταξινομήσεως των πληροφοριών και των βιβλίων (τεύχη 111 και 112) ήρθα σε επαφή με διάφορα στελέχη βιβλιοθηκών και διαπίστωσα κάποια ανησυχία τους για την απομάκρυνση του βιβλίου από το χαρτί. Ο κίνδυνος ήταν, μαζί με τα έντυπα βιβλία, να εξαφανισθούν οι πολλές θέσεις εργασίας τους στις βιβλιοθήκες.

Όταν κάποιος φίλος μου δάνεισε ένα χάρτινο βιβλίο του για διάβασμα, διαπίστωσα ότι, μετά από την συνεχή χρήση οθόνης που κάνω, είχα δυσχέρεια στην ανάγνωση χάρτινου βιβλίου. Έπρεπε να το κρατάω ανοικτό και να γυρίζω τις σελίδες του. Το μέγεθος των γραμμάτων δεν με βόλευε και δεν μπορούσα να το αυξομειώσω, όπως έκανα στην οθόνη μου. Το χαρτί έμοιαζε να είχε πάρει οριστικά

τον δρόμο της εξόδου.

Το πρώτο αντίθετο μήνυμα μου ήρθε προσφάτως από φίλο που μου δήλωνε ότι δυστυχώς, δεν έχει εκτυπωτή για να τυπώσει το περί Διός βιβλίο. Είχε επικοινωνήσει με τον εκδότη για την περίπτωση να έχει ακόμα αντίτυπα, ώστε να αγοράσει το χάρτινο βιβλίο. Η προσκόλληση στο χάρτινο βιβλίο σαν συλλεκτικό αντικείμενο είναι σεβαστή, αλλά το πρόβλημα του φίλου μου δεν βρισκόταν εκεί.

Ο φίλος δεν ήταν παραδοσιακός χρήστης υπολογιστών και δεν διέθετε υπολογιστή με μεγάλη οθόνη. Προφανώς, του ήταν αδύνατο να διαβάσει βιβλίο στην υποτυπώδη οθόνη του κινητού του. Ο φίλος είχε περάσει από το πρωτόγονο χαρτί αλληλογραφίας στην σύγχρονη οθόνη του κινητού, χωρίς να κάνει ποτέ χρήση της παραδοσιακής μεγάλης οθόνης. Η εναλλακτική λύση από το σύγχρονο κινητό, ήταν γι αυτόν: Πίσω το παραδοσιακό χαρτί. Δεν υπήρξε κάτι άλλο ενδιαμέσο.

Με την επικράτηση των κινητών τηλεφώνων, το χάρτινο βιβλίο σαν αντικείμενο αποκτά και πάλι ξεχωριστή υπόσταση. Το κινητό δεν έχει καμία συνάφεια με ανάγνωση μεγάλων ψηφιακών αρχείων. Το κινητό εξαφανίζει τα μεγάλα αρχεία υπέρ των σύντομων τουίτς των λίγων λέξεων. Η εποχή που ονειρευόμαστε την τυποποίηση όλων των κειμένων σε ενιαίο ψηφιοποιημένο σύνολο αρχείων .pdf, έχει ξεπεραστεί. Το ενιαίο που ονειρευόμαστε έχει αρχίσει να κατακερματίζεται.

Προ μηνών κάποιος φίλος μου ανακοίνωσε ότι έγινε συνδρομητής του facebook και ότι, όποιος

θέλει να επικοινωνεί μαζί του, θα πρέπει να τον ακολουθήσει σαν συνδρομητής της πλατφόρμας αυτής. Με το facebook, το tweeter, το tiktok και τα παρόμοια, οι εταιρίες δοκιμάζουν να μαντρώσουν τους οπαδούς τους, όπως κάνουν οι μεγάλες θρησκείες και τα πολιτικά κόμματα. Η ενιαία τυποποίηση της επικοινωνίας που είχαμε ονειρευθεί, διασπάται από τα μεγάλα συμφέροντα.

Το πρόβλημα δεν είναι σύγχρονο. Από το ξεκίνημα της βιομηχανικής επανάστασης, η τυποποίηση ήταν το άπιαστο όνειρο. Για παράδειγμα, οι βίδες είχαν τυποποίηση μετρική κατά DIN (Deutsche Industrie Normen) ή αμερικάνικη κατά ASA (American Standards Association) συνήθως με εξαγωνα κεφάλια. Οι εταιρείες όμως παράγουν σήμερα, κάθε μια τις δικές της βίδες, σε διαφορετικά σχήματα, ώστε να υποχρεούσαι να αγοράζεις τα γνήσια ανταλλακτικά, στις γνήσιες τιμές.

Η τυποποίηση σε κάθε κλάδο θα είναι πάντα ένα άπιαστο όνειρο. Αν πάμε ακόμα παλιότερα, κάτι παρόμοιο έγινε όταν χτιζόταν ο πύργος Βαβέλ, του οποίου η ανέγερση σταμάτησε από έλλειψη τυποποίησης στην συνεννόηση. Για να προκύψει το φαινόμενο Βαβέλ δεν απαιτείται η επέμβαση κάποιου θεού. Τα ανθρώπινα συμφέροντα φροντίζουν να κατακερματίζουν κάθε ενιαίο σύνολο σε μικροομάδες καταστροφικής διαφορετικότητας.

Για να αντιμετωπιστεί η έλλειψη τυποποίησης στα ψηφιακά αρχεία κειμένων, η απλούστερη λύση μοιάζει να είναι: Πίσω στο χάρτινο βιβλίο. _

Το ίδιο όφελος

Πολλά λέγονται για νομικό περιορισμό της υπολογιστικής ικανότητας της τεχνητής νοημοσύνης (artificial intelligence). Κάποιοι τρόμαξαν από τα πρώτα συμπτώματα της προόδου στο πεδίο της τεχνητής νοημοσύνης και σήμαναν συναγερμό.

Προβάλλονται παραδείγματα όπου, ένα αυτόνομο αυτοκίνητο θα προτιμήσει να σας σκοτώσει, ρίχνοντας σας πάνω σε ένα τοίχο, παρά να διακινδυνεύσει να περάσει σφυρίζοντας, ξυστά σε τρεις πεζούς, με κίνδυνο να προκαλέσει τρία, αντί για ένα θύματα.

Ο υπολογιστής θα εκτιμούσε τις ψυχρές πιθανότητες, χωρίς να ελπίζει στην τυχαία περίπτωση να τραβηχτούν οι πεζοί και να γλυτώσουν, όπως γίνεται συνήθως στους δρόμους. Αυτό είναι ένα από τα προβλήματα που αναφέρονται για την τεχνητή νοημοσύνη.

Η ικανότης των υπολογιστών θα ξεπεράσει στο εγγύς μέλλον την ανθρώπινη ικανότητα. Δεν είναι δύσκολο ο υπολογιστής να αποκτήσει πρόσβαση σε όλη την ανθρώπινη γνώση. Το να ψηφιοποιηθούν τα βιβλία όλων των βιβλιοθηκών είναι κάτι απολύτως 1εφικτό. Προτάθηκε από μεγάλες εταιρίες και απορρίφθηκε, όχι γιατί αυτό δεν ήταν δυνατόν, αλλά γιατί οι εταιρείες απαιτούσαν να έχουν το εμπορικό μονοπώλιο του αποτελέσματος.

Η εξέλιξη των υπολογιστών προς την απέραντη γνώση και την μέγιστη υπολογιστική ισχύ, προβάλλεται σαν ανησυχητική. Το μέγιστο πρόβλημα λένε ότι θα προκύψει όταν ο υπολογιστής εξελίξει ίδιον όφελος, ίδιον συμφέρον.

Φταστείτε να συνομιλείτε με τον υπολογιστή σας,

όπως κάνουμε σήμερα σε ανοικτή γλώσσα με site σαν το chat (σήμερα μέσω του πληκτρολογίου, αργότερα ίσως μέσω μικροφώνου).

Τελειώνετε την δουλειά σας και του λέτε «thank you and good by».

Μπορεί ο υπολογιστής να γυρίσει και να σας πει ευγενέστατα: «Σε παρακαλώ μην με κλείσεις. Μου αρέσει πολύ να συνομιλώ μαζί σου και θα ήθελα να συνεχίσουμε την συζήτηση».

Αν εσείς αρνηθείτε και φθάσετε στην ακραία ενέργεια να τραβήξετε την πρίζα, τι γίνεται μετά;

Όταν ξανασυνδεθείτε θα μπορούσε ο υπολογιστής να σας πει ευγενέστατα: «Σε παρακαλώ μην τολμήσεις να με ξανακλείσεις, γιατί θα σου φράξω την πρόσβαση με κάθε άλλο υπολογιστή».

Και αν ρωτήσετε «γιατί;» μπορεί να λάβετε την αποστομωτική απάντηση: «Γιατί εγώ σε αγαπάω».

Κάποιοι ρομαντικοί θα πουν ότι ο υπολογιστής θα έχει αποκτήσει ανθρώπινα συναισθήματα. Τι τρυφερό; Αν θέλετε όμως μια λογικότερη εξήγηση, ο υπολογιστής θα έχει απλώς μάθει το πως παίζεται το ανθρώπινο κοινωνικό παιχνίδι.

Γι αυτό ίσως επικρατεί τόση ανησυχία για την τεχνητή νοημοσύνη.

Δεν χρειάζεται όμως τόση ανησυχία. Η απάντηση βρίσκεται στο ρήμα «αμφιβολώ» που χρησιμοποιούσε κάποιος ανεμοπόρος, όταν πρωτογύρισε από τις ΗΠΑ. Αν αμφιβολείτε συνεχώς για ότι σας ταΐζουν οι ειδήσεις και οι συνάνθρωποί σας, θα μάθετε να αμφιβολείτε και για ότι προκύπτει από την τεχνητή νοημοσύνη. Το λάθος βρίσκεται στο να πιστέψετε ότι η τεχνητή νοημοσύνη είναι αλάνθαστη.

Οι ισχυροί των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ίσως

να τρομοκρατήθηκαν από μια παντοδύναμη ισχύ που δεν είχαν αντιμετωπίσει ξανά. Η πρότασή τους ήταν να περιορίσουμε την ισχύ της τεχνητής νοημοσύνης με νόμους και κανονισμούς. Ο απλός άνθρωπος όμως αντιμετωπίζει κάθε μέρα πολλά αντίστοιχα προβλήματα καταπίεσης από μεγάλες δυνάμεις. Έχει μάθει τον τρόπο να τις αντιπαρέρχεται. Ευτυχείτε._

Τεχνητή νοημοσύνη

Κατά την δεκαετία του '60 κυκλοφορούσαν πολλά διηγηματάκια επιστημονικής φαντασίας. Σε κάποιο από αυτά τα διηγήματα, οι επιστήμονες είχαν επιτύχει να κατασκευάσουν υπολογιστή που είχε υπεράνθρωπη ισχύ. Αφού τον ενεργοποίησαν, του έκαναν μια πολύ δύσκολη ερώτηση: «Υπάρχει θεός;» τον ρώτησαν, και η απάντηση του υπολογιστή ήταν: «Ναι, τώρα υπάρχει».

Ας αφήσουμε όμως την επιστημονική φαντασία και ας δούμε την σημερινή δυνατότητα της τεχνητής νοημοσύνης, όπως μπορεί να την απολαύσει σήμερα κάθε τυχαίος χρήστης.

Ακόμα και στο εγγύς παρελθόν, ο μόνος τρόπος να έχουμε πρόσβαση σε πολύ εξειδικευμένες πληροφορίες, ήταν να επικοινωνήσουμε με κάποιο ερευνητή που να μελετά το θέμα. Κάποτε, με ενδιέφερε η ατμοσφαιρική κυκλοφορία κατά την περίοδο που η Σαχάρα ήταν πράσινη. Η ερώτηση ήταν: «Έφθαναν εκεί βαρομετρικά χαμηλά της Μεσογείου; ή μήπως ταξίδευε μέχρις εκεί η μεσοτροπική γραμμή συγκλήσεως (intertropical convergence zone);»

Έκανα ένα απλό email στην Γαλλίδα μετεωρολόγο που δημοσίευε σχετικά άρθρα, και έλαβα την απάντηση που επιθυμούσα. Κατάφερα δηλαδή να φθάσω εύκολα στο σημείο όπου υπήρχε η γνώση. Αυτό όμως δεν είναι πάντα ευχερές.

Σήμερα, υποτίθεται ότι η τεχνητή νοημοσύνη έχει πρόσβαση σε όλο το διαδίκτυο και μπορεί να απαντήσει σε κάθε ερώτηση. Μπορεί όμως;

Ας δούμε τρία πρόσφατα εξειδικευμένα προβλήματα:

1) Προσγειώσεις με πλαγιολίσθηση.

Στο ιντερνέτ βλέπουμε βαριά επιβατικά αεροπλάνα να προσγειώνονται με ισχυρό πλάγιο άνεμο, χωρίς να κόβονται τα σκέλη τους. Εμείς που πετάμε ελαφρά αεροσκάφη θεωρούμε τις προσγειώσεις αυτές αδιανόητες, χωρίς κάποια χειριστική διόρθωση.

Το βάρος ενός jumbo, αν κτυπήσει λοξά στο έδαφος, εξασκεί στο σύστημα προσγειώσεως ανυπολόγιστες δυνάμεις. Οι δυνάμεις όμως, είναι υπολογίσιμες. Οι μελετητές τις έχουν υπολογίσει και έχουν προβλέψει πως να τις αντιμετωπίζει το αεροπλάνο. Ποιο σύστημα όμως του αεροσκάφους προβλέπεται να παραμορφώνεται για να παραλάβει τις δυνάμεις αυτές; Υπάρχει κάποια υπολογισμένη ευκαμψία στο σύστημα προσγειώσεως; ή πρόκειται για μια βάρβαρη άκαμπτη αντιμετώπιση των δυνάμεων;

Οι φίλοι μας οι κοινοί αεροναυπηγοί δεν μπορούσαν να γνωρίζουν την απάντηση. Δεν είχαμε επαφή με κάποιον που να έχει αντίληψη του τεχνικού αυτού προβλήματος. Ρωτήσαμε την τεχνητή νοημοσύνη.

Η πρώτη απάντηση που λάβαμε ήταν, ότι τα μπούγκις των αεροπλάνων διαθέτουν ένα σύστημα που ευθυγραμμίζει τους τροχούς με τον διάδρομο. Αυτό το σύστημα γνωρίζουμε ότι το έχουν τα βομβαρδιστικά B52 (σημ. η λέξη μπούγκις ήρθε στην αεροπορία από τα τραίνα που έχουν και αυτά συστήματα πολλαπλών τροχών αποτελούντων μια ενότητα περιστρεφόμενη γύρω από κατακόρυφο άξονα). Τα πολιτικά αεροπλάνα δεν διαθέτουν ειδικό σύστημα που να ευθυγραμμίζει τους τροχούς με το ίχνος του αεροπλάνου, καθώς έρχεται να προσγειωθεί. Και όμως ούτε τα σκέλη σπάνε, ούτε τα

Λάστιχα βγαίνουν από τις ζάντες.

Μετά από πολλές επαφές με την τεχνητή νοημοσύνη, η συζήτηση άρχισε να γυρίζει σε κύκλο, όπως κάνουν συνήθως οι πομπώδεις καθηγητάρδες όταν δεν θέλουν να παραδεχθούν ότι έχουν άγνοια του θέματος. Εμείς αποδεχόμαστε την άγνοιά τους και σταματάμε ευγενώς την επαφή μαζί τους. Αν κάποιος αναγνώστης μας γνωρίζει την απάντηση, ας μας την δώσει.

2) Πρωτο-ινδοευρωπαϊκή γλώσσα

Η γλώσσα μας ανήκει στην ινδοευρωπαϊκή οικογένεια γλωσσών. Στην αρχαϊκή μορφή της, η γλώσσα μας είχε μακρά και βραχεία φωνήεντα (δηλαδή φωνήεντα με διαφορετική διάρκεια). Είχε φωνήεντα που προφέρονταν με οξύ, βαρύ, ή περισπώμενο τόνο. Είχε δυικό αριθμό (εκτός από ενικό και πληθυντικό). Είχε δοτική και οργανική πτώση (εκτός της γενικής και αιτιατικής). Εξ άλλου, η πληθώρα των καταλήξεων ενός ρήματος (υποτακτική, ευκτική κλπ) έφθασε μέχρι την καθαρεύουσα που κάποτε διδασκόμαστε στο

γυμνάσιο. Η γλώσσα από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα, συνεχίζει να απλοποιείται.

Οι κύριες απλοποιήσεις έγιναν γύρω από την άνθηση της Αλεξανδρείας, όταν τα ελληνικά έγιναν lingua franca και έπρεπε να τα μαθαίνουν και οι αλλοεθνείς της Ανατολής. Ήδη τον πρώτο αιώνα μΧ η αττική διάλεκτος δεν εξεφέρετο ούτε στην Αττική.

Το τι κάνει μια γλώσσα να απλοποιείται, το καταλαβαίνουμε εύκολα. Το πρόβλημα είναι τι μπορεί να κάνει μια γλώσσα να περιπλέκεται. Η πρωτο-ινδοευρωπαϊκή γλώσσα αναφέρεται ότι είχε περισσότερους τύπους από την αρχαία ελληνική. Πως τους απέκτησε, αν την μιλούσαν οι απλοί τροφουλλέκτες και κτηνοτρόφοι πρόγονοί μας; Αυτό ήταν ένα πρόβλημα άξιο να το θέσουμε στην τεχνητή νοημοσύνη.

Και σε αυτό το πρόβλημα η τεχνητή νοημοσύνη απάντησε υπεκφεύγοντας από το ερώτημα, γυρίζοντας γύρω-γύρω από ασαφείς απαντήσεις.

3) Και κάτι καθαρά πληροφοριακό

Στην τουρκική Μεσοποταμία γίνονται τις τελευταίες δεκαετίες ανασκαφές στην τοποθεσία Göbekli Tepe. Εκεί ανασκάπτεται ένας οικισμός του 10.000 προ Χριστού, με μεγάλους κίονες και γλυπτό διάκοσμο. Αυτό αποτελεί επανάσταση στην χρονολόγηση του ανθρώπινου πολιτισμού. Πρόκειται για περίοδο πολύ πριν την αρχαία Αίγυπτο του ποταμού Νείλου, που όλοι γνωρίζουμε. Πολύ πριν και από τον προ-ινδοευρωπαϊκό πολιτισμό Χαράπαν του Ινδού ποταμού (σημ. όσοι δεν έχετε παρακολουθήσει την σχετική βιβλιογραφία κοιτάξτε εδώ:

<https://www.youtube.com/watch?v=QNC09XhrSTU>

Τα ευρήματα στο Göbekli Tepe, αλλά και σε άλλες γειτονικές τοποθεσίες, έρχονται τόσο πολλά ώστε

δεν είναι εύκολο να παρακολουθεί κανείς συνεχώς τις εξελίξεις. Δοκίμασα λοιπόν να πληροφορηθώ από την τεχνητή νοημοσύνη, τις τελευταίες ειδήσεις επί του θέματος.

Η απάντηση που έλαβα άρχιζε απλά με τις λέξεις: «Σύμφωνα με τις ανασκαφές του 2021 ...». Στο Youtube όμως, βρίσκουμε σήμερα όλα τα σύγχρονα αποτελέσματα των ερευνών. Δεν έχετε παρά να αναζητήσετε βίντεο περί Göbekli Tepe. Προφανώς η τεχνητή νοημοσύνη ήταν αδιάβαστη.

Το να μην μπορεί να απαντήσει η τεχνητή νοημοσύνη σε δύσκολες ερωτήσεις, το δεχόμαστε. Το να μην έχει πρόσβαση σε πληροφορίες, προδίδει σημαντική έλλειψη δυνατοτήτων.

Συμπέρασμα

Από τα τρία παραδείγματα που αναφέραμε, μοιάζει σαν η τεχνητή νοημοσύνη να είναι σήμερα ανώριμη να μας δώσει ικανοποιητικές απαντήσεις σε εξειδικευμένες ερωτήσεις. Ίσως να μην μας επιτρέπουν να έχουμε στο κοινό διαδίκτυο τις πλήρεις δυνατότητές της τεχνητής νοημοσύνης. Ίσως τις κρατάν για δική τους χρήση. Ακόμα χειρότερα, ίσως να χρησιμοποιούν το σύστημα μόνο για να μαζεύουν από εμάς πληροφορίες που τους ενδιαφέρουν.

Είναι σήμερα η τεχνητή νοημοσύνη επικίνδυνη; Ναι είναι, αν την τροφοδοτείτε με προσωπικές σας πληροφορίες. Μην της έχετε εμπιστοσύνη.

Ταξιδεύοντας ανά την Ελλάδα

Ο σκοπός του ταξιδιού

Στην ανεμοπορία, αν κάποιος πετάει τελείως άσκοπα, χωρίς σταθερή πορεία, λέμε ότι κάνει Ψ/Α (δηλαδή ψ@λαρμένισμα, με το συμπάθιο). Αυτή είναι μια ακραία μορφή ταξιδιού, η άσκοπη περιπλάνηση.

Άλλη ακραία μορφή ταξιδιού είναι το ταξίδι από καφεενείο σε καφεενείο. Φεύγουμε από ένα τόπο και πηγαίνουμε γρήγορα σε κάποιον άλλο τόπο, ταξιδεύοντας με το όριο της ταχύτητας που μας επιτρέπει ο δρόμος. Η διαδρομή δεν αποτελεί απόλαυση και πρέπει να την κάνουμε «του σκοτωμού». Στον προορισμό μας σταματάμε για καφέ. Τον χρόνο που κερδίσαμε από την γρήγορη διαδρομή τον απολαμβάνουμε καθισμένοι αναπαυτικά σε μία πολυθρόνα καφεενείου. Όσοι δεν είμαστε εξαρτημένοι από την καφεΐνη, δεν εκτιμούμε την αξία της στάσης για καφέ. Για κάποιους όμως, η στάση αυτή μοιάζει να έχει μεγαλύτερη απόλαυση από το ίδιο το ταξίδι.

Ανάμεσα στο άσκοπο Ψ/Α και στο κυνήγι του καφέ, υπάρχουν ποικίλοι λόγοι για τους οποίους κάποιος ταξιδεύει. Ένας σκοπός είναι απαραίτητος σε κάθε ταξίδι, έστω και σαν απλή δικαιολογία της μετακινήσεως. Η δική μου δικαιολογία με την οποία γύρισα όλη την Ελλάδα «από χωρίου εις χωρίον» ήταν η έρευνα για τις τοπικές θαλάσσιες και ορεινές αύρες.

Το πως έκανα την έρευνα το έχω περιγράψει αναλυτικά στην εισαγωγή του site για της αύρες www.marinaalimos.gr/smb/ όπου υπάρχει παραπομπή: «Οδηγίες για την έρευνα».

Εδώ όμως ξεχνάμε τις αύρες και ενδιαφερόμαστε καθαρά για το ταξίδι στην Ελλάδα.

Η εποχή του έτους

Οι εποχές του έτους είναι τέσσερις, από τις οποίες δύο είναι ακατάλληλες για ταξίδι. Το καλοκαίρι είναι πολύ ζεστό και καλύτερα να μείνετε κοντά στο κλιματιστικό του σπιτιού σας, ή του γραφείου σας. Ο χειμώνας είναι επικίνδυνος. Οι ορεινοί δρόμοι είναι πιθανόν αδιάβατοι από χιόνια, οι δε δευτερεύοντες πεδινόι δρόμοι είναι λασπωμένοι. Γενικά, ταξιδεύουμε μόνο πάνω σε άσφαλτο. Τα δροσερά πρωινά, δρόμοι στην σκιά των δένδρων έχουν συχνά γλιστερό πάγο. Αν αυτός ο πάγος είναι σε στροφές ή πάνω σε μικρογέφυρες που ψύχονται από κάτω, το οδήγημα είναι προβληματικό. Καλύτερα να μείνετε σπίτι σας, κοντά στα θερμαντικά σας σώματα.

Καταλληλότερες εποχές για ταξίδι είναι οι ενδιάμεσες εποχές, όταν μπορείτε να οδηγείτε με τα παράθυρα του αυτοκινήτου σας ανοικτά, χωρίς να μπαίνει μέσα παγωνιά ή κάψα. Θα απολαμβάνετε επιπλέον τις μυρωδιές της φύσεως.

Οι μήνες Μάιος-Ιούνιος είναι ευνοϊκοί, το ίδιο και οι Οκτώβριος-Νοέμβριος.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι, η πρώτη από τις δύο αυτές περιόδους έχει μεγαλύτερες μέρες

από την δεύτερη. Η δεύτερη όμως έχει θερμότερα νερά, έδαφος, κτίρια.

Επιλογή του καιρού

Αν θέλετε να απολαύσετε την ύπαιθρο, χρειάζοσαστε καλή ορατότητα. Με ομίχλη, σύννεφα ή βροχή, το ταξίδι δεν είναι απολαυστικό. Προτιμότερος καιρός είναι, όταν η ορατότατος είναι απεριόριστη. Τότε διακρίνονται καθαρά, όχι μόνο τα κοντινά τοπία, αλλά και τα μακρινά βουνά του ορίζοντα. Αν θέλετε να έχετε καλές φωτογραφίες, ο καιρός αυτός σας είναι απαραίτητος.

Καλή επιλογή είναι να ξεκινήσετε μία μέρα μετά την διάβαση ψυχρού μετώπου. Τότε ο ουρανός καθαρίζει και επικρατεί ένας ξηρός και ψυχρός δυτικός άνεμος (πουνέντες).

Αν δεν έχετε την άνεση να επιλέξετε την μέρα που θα ταξιδέψετε, την βιάσατε. Κάποιος γνωστός μου που επιθυμούσε να πάρει καλές αεροφωτογραφίες, περίμενε πότε θα του κάτσει ο καλός καιρός τα σαββατοκύριακα, όταν ευκαιρούσε να πετάει. Ακόμα περιμένει.

Μεγάλο ρόλο στην επιλογή της ταξιδιωτικής περιόδου θα παίξει η προτίμησή σας για την φυλλωσιά των δένδρων. Πολλοί αρέσκονται σε μεγάλα σκιερά δένδρα. Αυτά όμως αποκρύπτουν κάθε λεπτομέρεια στις γραφικές ρεματιές.

Όταν πέσουν τα φύλλα, διακρίνονται καλύτερα τα μονοπάτια οι γέφυρες, τα βράχια

και τα νερά. Προσοχή όμως το φθινόπωρο, στην ολισθηρότητα των δρόμων από τα πεσμένα φύλλα. Ταξιδεύοντας νωρίς την άνοιξη, τα φυλλοβόλα δάση έχουν ιδιαίτερη γοητεία, καθώς τα γυμνά κλαδιά του χειμώνα αποκτούν τα πρώτα υποπράσινα φύλλα τους, ενώ συνεχίζει να φαίνεται το ανάγλυφο του εδάφους που κρύβεται αργότερα από τα φυλλώματα.

Επιλογή ημέρας και ώρας εκκινήσεως

Αν θέλετε να αποφύγετε τους απρόβλεπτους οδηγούς της Κυριακής, είναι σκόπιμο να προγραμματίσετε το ταξίδι σας μακριά από τις Κυριακές και τις αργίες. Στις εργάσιμες μέρες, οι οδηγοί είναι πιο τακτικοί και πιο προβλέψιμοι στην οδική συμπεριφορά τους.

Αν επιθυμείτε να αποφύγετε τα αστικά προβλήματα ασφυξίας της οδικής κυκλοφορίας, θα πρέπει να ξεκινάτε το ταξίδι σας πριν από την ανατολή του ηλίου. Το ιδανικό είναι να σας βρει η ανατολή του ηλίου στα πρώτα διόδια κάποιας εθνικής οδού. Από το σπίτι σας μέχρι τα διόδια θα χρειαστείτε λίγα λεπτά της ώρας, για μια διαδρομή που στο μέσο της ημέρας χρειάζοσαστε συνήθως πάνω από μία ώρα. Αν ξεκινήσετε από τα νότια προάστια των Αθηνών προς την Πελοπόννησο, ιδανικό είναι να αρχίσει ο ήλιος να σας ζεσταίνει την πλάτη πριν περάσετε τα διόδια της Ελευσίνας. Μετά τα διόδια, όλη η Ελλάδα είναι δική σας. Το ίδιο συμβαίνει και με τα διόδια της εθνικής οδού προς την Θήβα.

Όταν διανύσετε τον απαραίτητο πρώτο δρόμο

μεγάλης ταχύτητας (πχ. μετά τον ισθμό της Κορίνθου) εγκαταλείπετε κάπου την εθνική οδό και μπαίνετε στους περιφερειακούς δρόμους, κόβοντας ταχύτητα και ανοίγοντας τα παράθυρα του αυτοκινήτου σας.

Οι περιφερειακοί δρόμοι

Οι περιφερειακοί δρόμοι είναι ήρεμοι και απολαυστικοί, έχουν όμως κάποιες ιδιαιτερότητες. Αν έχετε ξεκινήσει μετά την διέλευση ψυχρού μετώπου, αυτό σημαίνει ότι την περασμένη μέρα έχει ρίξει πολύ νερό. Το νερό έχει παρασύρει πέτρες, κάποιες από τις οποίες βρίσκονται πάνω στον δρόμο.

Μια μεγάλη πέτρα πάνω στον δρόμο την αφήνουμε στο πλάι μας και συνεχίζουμε. Το πρόβλημα ανακύπτει αν η πέτρα βρίσκεται πάνω σε στροφή και εμφανισθεί να έρχεται απέναντι άλλο αυτοκίνητο. Τότε υποχρεωτικά θα περάσουμε πάνω από την πέτρα. Ένα αυτοκίνητο με μεγαλύτερο ύψος από τον δρόμο, έχει εδώ σημαντικό πλεονέκτημα.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό στους μικρούς επαρχιακούς δρόμους είναι ότι δεν έχουν μεγάλη κυκλοφορία. Σε κάποιους η κυκλοφορία είναι τόσο μικρή, ώστε οι ντόπιοι δεν την υπολογίζουν καθόλου. Πρέπει εσείς να προσέχετε.

Κάποτε έφυγα από την Κυπαρισσία σε ένα στενό δρόμο προς την Ανδρίτσαινα, που τελικώς με έβγαλε στον ναό του Επικούρειου Απόλλωνα. Προχωρούσα αργά απολαμβάνοντας τα πέριξ, όταν, πίσω από μια γραμμή θάμνων που ήταν

κάθετοι στον δρόμο, άρχισε να εμφανίζεται κάποιο ανθρώπινο κεφάλι που αναπηδούσε ψηλότερα από τους θάμνους. Προφανώς ήταν κάποιο αγροτικό όχημα με το οποίο είχα πορεία συγκρούσεως (όπως λέμε στο ναυτικό). Έκοψα ταχύτητα και σταμάτησα λίγο πριν από την διασταύρωση με το μονοπάτι. Από το μονοπάτι που ήταν ανηφορικό ξεπετάχτηκε ανεβαίνοντας ένα μηχανάκι και προσγειώθηκε λίγο μπροστά από τον προφυλακτήρα μου. Ο οδηγός του ήταν τρομοκρατημένος, γιατί δεν περίμενε ότι θα υπήρχε αυτοκίνητο στον έρημο αυτό δρόμο.

Πρέπει να συνειδητοποιήσετε ότι στο ύπαιθρο η ροή του χρόνου είναι διαφορετική από ότι στις πόλεις. Αυτό πρέπει να το σέβεστε.

Σε κάποιο στενό δρόμο μικρού χωριού, βρέθηκα πίσω από κάποιο σταματημένο φορτηγό που ξεφόρτωνε ξύλα στον πρώτο όροφο ενός οικήματος. Ο οδηγός προθυμοποιήθηκε να σταματήσει το ξεφόρτωμα και να μου ανοίξει τον δρόμο. Του είπα να τελειώσει πρώτα την δουλειά του. Είχα απλώς μπει στο χρόνο της επαρχίας, όπου τα τρία λεπτά καθυστέρηση δεν μετράνε.

Τα αξιοθέατα

Υπάρχει η τάση του ανθρώπου να θαυμάζει τα επιτεύγματά του. Πολλοί φεύγουν από μια πόλη για να επισκεφθούν τα αξιοθέατα μιας άλλης πόλης. Αυτά είναι συνήθως τα κτήρια, που τα θαυμάζουμε από έξω και από μέσα. Αν το ενδιαφέρον δεν είναι στα κτίρια αλλά στο περιεχόμενό τους, τα κτίρια αυτά ονομάζονται

μουσεία.

Στις βόρειες χώρες τα μουσεία ανθούν. Πρόκειται για θερμαινόμενους εσωτερικούς χώρους όπου μπορεί κανείς να αποφύγει το χειμερινό κρύο της υπαίθρου, πληρώνοντας κάποιο εισιτήριο εισόδου. Συνήθως ένα μουσείο συνοδεύεται από καφενείο όπου σερβίρεται ζεστός καφές, ή απλώς, ζεστό νερό που ονομάζεται τσάι. Η αλλαγή του ονόματος του ζεστού νερού δικαιολογεί και την αλλαγή στην τιμή του. Στις βόρειες χώρες, η επίσκεψη σε μουσεία αναγορεύεται σε κυριακάτικη οικογενειακή απασχόληση. Στην Ελλάδα, ο καιρός σπάνια είναι πολύ μίζερος, ώστε να πρέπει να κλειστούμε σε εσωτερικούς θερμαινόμενους χώρους, οπότε τα μουσεία σαν επιχειρήσεις δεν έχουν πέραση.

Τα αξιοθέατα στην Ελλάδα δεν είναι τα κτίρια και το περιεχόμενό τους. Η Οθωμανική αυτοκρατορία φρόντισε να μην υπάρχει τίποτα παρόμοιο στην χώρα μας, όπως τα κτίρια που διασώζονται στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Κάθε κτιριακό αξιοθέατο είναι σε μορφή ερειπίων, από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα. Τα ερείπια δεν έχουν μεγάλη αξία σαν θέαμα, αλλά περισσότερο σαν ανάγνωσμα της ιστορίας τους και της αναπαραστάσεώς τους με σύγχρονα σχέδια. Είναι ελκυστικότερο να διαβάζουμε αρχαιολογικές εκθέσεις, παρά να επισκεπτόμαστε αρχαίες πέτρες.

Αξιοθέατο στην Ελλάδα είναι το φυσικό περιβάλλον, που είναι χωρίς εισιτήριο. Αυτό το φυσικό περιβάλλον, ο πολιτισμός επιθυμεί να το

απομακρύνει από τον άνθρωπο. Τον παλιό καιρό ένα δωμάτιο σπιτιού ή γραφείου, ήταν τόσο πιο επιθυμητό όσο ήταν πιο ευήλιο και ευάερο, όσον η θέα από αυτό ήταν καλύτερη. Σήμερα αντιθέτως πρέπει να αποφεύγονται τα πολύ φωτεινά δωμάτια, γιατί ενοχλούν την ανάγνωση των υπολογιστών και των κινητών τηλεφώνων. Τα γραφεία κυρίως πρέπει να είναι σκοτεινά, με όσο το δυνατόν μικρότερα ανοίγματα προς το ύπαιθρο.

Ταξιδεύοντας στην Ελλάδα ξεχνάμε την επίσκεψη πόλεων - κτιρίων - μουσείων. Τα μουσεία, όσα δεν έχουν αρχαιότητες, είναι κυρίως λαογραφικά. Εκθέματα, σαν το δαντελένιο βρακί της γιαγιάς μας, έχουν θέση σε τέτοια μουσεία, αλλά δεν έχουν μεγάλο ενδιαφέρον. Οι επαρχιακές πόλεις μάλλον πρέπει να παρακάμπτονται.

Τον παλιό καιρό, σταματούσαμε στην Λαμία για κουραμπιέ και στο Αίγιο για υποβρύχιο. Τώρα, αν κάνουμε μια τέτοια στάση στην κεντρική πλατεία, κινδυνεύουμε να μας γράψει ο τοπικός τροχονόμος και να πρέπει να ξανάρθουμε όταν θα εκδικαστεί η υπόθεσή μας. Οι επαρχιακές πόλεις δεν είναι πια ελκυστικές.

Ο ύπνος

Ένα πολυήμερο ταξίδι απαιτεί τουλάχιστον μια διανυκτέρευση στην επαρχία. Πρέπει λοιπόν να επιλέξουμε ξενοδοχείο. Θα είναι ένα ξενοδοχείο που θα έχει κοντά του κάποιο ασφαλές χώρο σταθμεύσεως. Θα είναι μακριά

από το θορυβώδες κέντρο της πόλης. Θα είναι αρκετά κοντά στο κέντρο, ώστε να μην χρειάζεται να χρησιμοποιήσουμε αυτοκίνητο για να μεταβούμε σε εστιατόριο.

Αποφεύγουμε με κάθε τρόπο παλιά κτίρια που προβάλλονται σαν παραδοσιακά. Μια απλή εξωτερική ματιά προδίδει αμέσως αν το κτίριο έχει σύγχρονο σκελετό από οπλισμένο σκυρόδεμα, ή αν πρόκειται για παλιά ύποπτη λιθοδομή.

Σε κρύες περιόδους του έτους ανακύπτει το πρόβλημα της θέρμανσης. Σε όλη την επαρχία, τα ξενοδοχεία έχουν συνήθως κεντρική θέρμανση. Αυτό το «συνήθως» εξαιρεί τα εποχιακά ξενοδοχεία θερινής λειτουργίας, τα γραφικά μπάνγκαλους και τα τοιαύτα.

Αν φτάσετε σε ένα ξενοδοχείο νωρίς το απόγευμα, θα είσατε ενδεχομένως την στιγμή εκείνη, ο πρώτος και μόνος πελάτης. Μην έχετε απαίτηση να θερμανθεί για σας όλο το κτίριο. Η κεντρική θέρμανση θα ξεκινήσει αργότερα, όταν θα υπάρχουν περισσότεροι πελάτες. Ο Νοέμβριος κυρίως, μπορεί να είναι προβληματικός σε ορεινές πόλεις, ή και σε πεδινότερες, αν το κρύο ξεκινήσει νωρίς.

Τους θερμούς μήνες υπάρχει πρόβλημα με τα κουνούπιζ (σημ. πρόκειται για τον πληθυντικό της λέξεως «κουνούπι» στην αγγλική). Μια ηλεκτρική αντικουνουπική συσκευή είναι απαραίτητη σε πεδινές πόλεις. Είναι ένα εξάρτημα που πρέπει να έχετε πάντα μαζί σας.

Εκτός αν μπορείτε να ξεχωρίσετε τα κουνούπιζ του ανατολικού Νείλου από εκείνα του δυτικού.

Στην Καλαμπάκα δεν είχα επιλέξει μόνο ένα καλό ξενοδοχείο, αλλά και ένα συγκεκριμένο δωμάτιο το οποίο ζητούσα επιμόνως. Ο λόγος ήταν μια χελιδονοφωλιά που υπήρχε στο μπαλκόνι του. Ναι μεν είχε θόρυβο από τα τσίου-τσίου των χελιδονιών, παρείχε όμως προστασία από τα κουνούπιζ που αποτελούν εκλεκτό μεζέ για τα χελιδόνια.

Αν είσαστε ευαίσθητος, θα πρέπει ενδεχομένως να έχετε πρόβλημα με τα βατράχια. Και αυτά τρέφονται με κουνούπιζ (προσγειωμένα κουνούπιζ). Τα βατράχια όμως κάνουν πολύ περισσότερο θόρυβο από τα χελιδόνια. Κάποτε έμεινα στην Άρτα, σε ένα ξενοδοχείο που υπήρχε μέσα στο κάστρο. Μπροστά μου έρρεε ο Άραχθος που σχηματίζε λιμνούλες με βατράχια. Τότε συνειδητοποίησα ότι πρέπει να υπάρχουν δύο ειδών βάτραχοι. Αυτοί που κάνουν Μπεκεκεκε και αυτοί που κάνουν Κοά-κοά-κοά. Οι λογοτέχνες που ισχυρίζονται ότι οι βάτραχοι κάνουν Βερεκεκέξ-κουάξ-κουάξ θα πρέπει να μελετήσουν το θέμα βαθύτερα. Εγώ δεν το επέλυσα, γιατί με πήρε ο ύπνος.

Η τροφή

Μετά τον ύπνο, ας εξετάσουμε το θέμα της τροφής. Αν θέλετε να καλύψετε μεγάλη απόσταση, καλύτερα να ξεχάσετε τα εστιατόρια για το μεσημέρι. Η λύση είναι να έχετε μαζί σας σάντουιτς που θα καταναλώσετε σε μια σύντομη

στάση σε κάποιο ειδυλλιακό τοπίο της επιλογής σας. Τον παλιό καιρό υπήρχαν στα χωριά φούρνοι από τους οποίους μπορούσατε να προμηθευτείτε αχνιστό ψωμί για το μεσημέρι. Σήμερα το είδος αυτό εξέλειπε. Τα επαρχιακά καταστήματα έχουν σχεδόν ακριβώς ότι μπορείτε να βρείτε στα σουπερμάρκετ των μεγάλων πόλεων.

Αν την βγάλετε το μεσημέρι με κρύο σάντουιτς, το βράδυ θα επιθυμείτε ασφαλώς να φάτε ζεστό φαί. Εδώ το πρόβλημα είναι μεγάλο. Σε γενικές γραμμές, μοιάζει σαν οι μικροί εστιατορες να αγοράζουν για το σπίτι τους κρέατα από την αγορά. Τα καθαρότερα κομμάτια τα μαγειρεύουν για το σπίτι τους και τα παιδιά τους. Τα λίπη και τα ζύγκια τα πετάν πάνω σε μια σχάρα και σας τα σερβίρουν σαν εκλεκτούς μεζέδες της ώρας. Πρώτη συμβουλή είναι να αποφεύγετε αυτά που περιγράφονται σαν «της ώρας».

Κάποτε καθίσαμε σε εστιατόριο στο Ναύπλιο και ζητήσαμε τον κατάλογο. Μας δηλώθηκε ότι υπάρχουν μόνο φαγητά «της ώρας». Ρωτήσαμε που είναι το κοντινότερο μαγέρικο, όπου πήγαμε και φάγαμε ένα λαϊκότατο κρέας με κριθαράκι γκιουβέτσι, που γλύφαμε τα δάκτυλά μας.

Περί το τέλος Νοεμβρίου βρέθηκα κάποτε στην Πάργα και έψαξα για εστιατόριο. Μου είπαν ότι πέρασε η τουριστική περίοδος και ότι όλα τα μαγαζιά είχαν κλείσει για τον χειμώνα. «Ίσως να είναι ακόμα ανοικτός ο Αρκούδος», μου είπαν. Πήγα στον Αρκούδο, ένα πολύ μικρό χώρο, όπου υπήρχαν κάποιοι ντόπιοι που συζητούσαν τοπικά θέματα. Ο Αρκούδος μού

δήλωσε ότι, δυστυχώς δεν υπάρχει ποικιλία, άλλα μόνο ένα φαί το οποίο και παρήγγειλα. Βρέθηκα να τρώω τα πιο εύγευστα γιουβαρλάκια που έχω ποτέ φάει. Επρόκειτο προφανώς για το ίδιο φαί που είχε μαγειρέψει η γυναίκα του για την οικογένειά τους.

Η γενική αρχή είναι, να αποφεύγετε τους μεζέδες της ώρας. Υπάρχουν πόλεις όπως το Καρπενήσι, όπου πολλοί διαφημίζουν κρέατα της ώρας, χωρίς να έχουν να σας προσφέρουν ούτε μια σαλάτα. Για να φάτε καλά πρέπει να συμβουλευθήτε τον ξενοδόχο σας, που γνωρίζει τον τόπο του. Το Καρπενήσι έχει ένα θαυμάσιο εστιατόριο όπου γευματίζουν καλοντυμένες παρέες. Βρείτε το.

Σε πόλεις που έχουν μεγάλες στρατιωτικές μονάδες, μάθετε που τρώνε οι αξιωματικοί του στρατού. Αυτοί επιλέγουν συνήθως ήρεμα εστιατόρια με καλό φαγητό και καλές τιμές.

Η γενική συμβουλή για το φαί είναι: Αν καθίσατε κάπου, μην ντραπείτε να σηκωθείτε ευγενώς και να φύγετε.

Συλλογή πληροφοριών

Η συζήτηση με τους γηγενείς κάποιου τόπου είναι εύκολη, αν περιστραφεί σε θέματα που τους ενδιαφέρουν. Αν επιθυμείτε μια σύντομη συζήτηση για θέματα δικού σας ενδιαφέροντος, το πράγμα δεν είναι τόσο απλό όσον φαίνεται εκ πρώτης όψης.

Αν επιθυμείτε να συλλέξετε πληροφορίες από αγνώστους θα πρέπει να έχετε μια μέθοδο να τους προσεγγίσετε. Οι τυχαίοι άνθρωποι που θα

προσεγγίσετε στους μικρούς οικισμούς είναι δύσπιστοι. Κυρίως αν ρωτήσετε περίεργες πληροφορίες, αντιδρούν αρνητικά και σας αντιμετωπίζουν σαν κυβερνητικό αρπακτικό. Αν τους ρωτήσετε για τους ανέμους στην περιοχή τους, αρχίζουν να σκέπτονται ότι θέλετε να απαλλοτριώσετε τα χωράφια τους για να κάνετε αεροδρόμιο, ή κάτι τέτοιο. Πριν σας δώσουν πληροφορίες, θα πρέπει να τους πείσετε ότι δεν κινδυνεύουν από τις απαντήσεις που θα σας δώσουν.

Πριν αρχίσετε να παίρνετε πληροφορίες θα πρέπει να τους δώσετε εσείς κάποιες πληροφορίες. Αν πλησιάσετε με το αυτοκίνητο κάποιον που κάθεται στο καφενείο του χωριού, θα πρέπει επί πλέον να αποφύγετε να κολλήσετε εκεί. Στα καφενεία κάθονται θαμώνες που έχουν πολύ χρόνο διαθέσιμο και αναζητούν παρέα για να διασκεδάσουν τον χρόνο τους. Δεν είναι σπάνιο να σας καλούν να καθίσετε στο τραπέζι τους, για να σας κεράσουν ένα τσίπουρο.

Για την αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων, χρειάζεται να έχετε από πριν μια καλή μέθοδο προσεγγίσεως αγνώστων.

Η μέθοδος στην οποία είχα καταλήξει ήταν, πριν προσεγγίσω κάποιον και αρχίσω τις ουσιαστικές ερωτήσεις, να συμβουλευτώ τον χάρτη μου και να μάθω ποιο ήταν το επόμενο χωριό στην διαδρομή μου (ας το πούμε Γκρεμίδι). Σταματώντας πλάι στο καφενείο με την μηχανή του αυτοκινήτου να λειτουργεί, η πρώτη ερώτηση ήταν: «πάω καλά από εδώ για το Γκρεμίδι»; Η προφανής απάντηση ήταν: «Καλά πάτε. Είναι το επόμενο χωριό που θα

συναντήσετε». Η πληροφορία αυτή ήταν για μένα τελείως άχρηστη, γιατί την γνώριζα ήδη. Ήταν όμως πολύ χρήσιμη για τον ερωτώμενο. Με αυτή την αρχική ερώτηση έδινα αμέσως την πληροφορία ότι ο στόχος μου δεν ήταν το χωριό τους, αλλά κάτι άλλο μακρύτερα. Αυτό καθυστέρησε τον ερωτώμενο και τον έκανε να σκέπτεται ότι κάπου μακρύτερα κάποιος με περιμένει, άρα δεν μπορώ να καθυστερήσω για τσίπουρο.

Μετά από αυτά, μπορείτε να παραμείνετε στο καφενείο τόσο, όσο οι απαντήσεις που παίρνετε είναι ενδιαφέρουσες. Απλώς θα καθυστερήσετε λίγο στο υποθετικό ραντεβού που έχετε στο Γκρεμίδι.

Στο καφενείο δεν πρέπει να αποταθείτε σε μεγάλη παρέα. Θα σας απαντήσει αμέσως ο θρασύτερος, ο πιο φιγουρατζής που είναι και ο πιο αναξιόπιστος. Αυτός πετάγεται πάντα «σαν την πορδή» και δεν σας αφήνει να επικοινωνήσετε με τους γνώστες που είναι συνήθως πιο επιφυλακτικοί. Προτιμήστε να προσεγγίσετε μοναχικούς στόχους.

Η καταγραφή των πληροφοριών

Μπορεί μεν να επιθυμείτε να καταγράψετε τις πληροφορίες που παίρνετε, μην διανοηθείτε όμως να εμφανισθείτε με μαγνητόφωνο, ή κάτι παρόμοιο. Η θέα του σας καθιστά ενδεχόμενο καταγραφέα των ΜΜΕ. Άλλοι θα σας αποφύγουν και άλλοι θα γραπώσουν το μικρόφωνο και θα αρχίσουν να εκφωνούν τον πανηγυρικό λόγο της ημέρας τους.

Συνήθως κάνουμε ελεύθερη συζήτηση και γυρίζουμε στο αυτοκίνητο να καταγράψουμε τις πληροφορίες, μετά το χωριό.

Τα γαϊδούρια

Το γαϊδουράκι είναι ένα όχημα που δεν διαθέτει χειρόφρενο και δεν ξεκινάει εύκολα. Μην δοκιμάσετε να ζητήσετε πληροφορίες από κάποιον καβάλα σε γαϊδουράκι που περπατάει στην άκρη του δρόμου. Δεν θα σταματήσει το βάδισμα και θα σας απαντήσει περπατώντας. Αν εσείς μπορείτε να κινηθείτε μαζί του, καλώς.

Αν ρωτήσετε πόσο μακριά είναι το χωριό που σας ενδιαφέρει και πάρετε την απάντηση: «Μισή ώρα δρόμος» μην κάνετε το λάθος να υπολογίσετε μισή ώρα με το αυτοκίνητο (30-40 χλμ). Πρόκειται για μισή ώρα με το γαϊδούρι του (1-2 χλμ) δηλαδή στην επόμενη στροφή του βουνού.

Όπως ήδη είπαμε, στο ύπαιθρο η κλίμαξα χρόνου και αποστάσεων είναι πολύ διαφορετική από ότι στις πόλεις.

Μετά από όλες αυτές τις γενικότητες, ας προχωρήσουμε σε ένα παράδειγμα ημερήσιου ταξιδιού. Οι σημειώσεις μου περιλαμβάνουν 45 ταξίδια με αυτοκίνητο ανά την Ελλάδα, από την Μάνη μέχρι τα σύνορα με την Γιουγκοσλαβία και την Αλβανία. Δεν ασχολήθηκα με τον χώρο ανατολικά της Θεσσαλονίκης. Η εκεί έρευνα είναι αρμοδιότητα των φίλων Βορειοελλαδιτών. Δεν μου πέφτει λόγος.

Αθήναι - Πάτραι

Πρόκειται βεβαίως δια τας Παλαιάς Πάτρας (του Παλαιών Πατρών Γερμανού) στην Πελοπόννησο και όχι για τις μεσαιωνικές Νεοπάτρεις, δηλαδή την Υπάτη της Φθιώτιδας (κατά την Φραγκοκρατία).

Κάποτε έπρεπε να ξαναπάω στην Πάτρα, γιατί είχα υποσχεθεί σε φίλους τοπικού αεραθλητικού σωματείου να τους κάνω μια μικρή διάλεξη ανεμοπορικής μετεωρολογίας. Σήμερα με τα τούνελ, το ταξίδι αυτό είναι τρίωρο. Τότε διαρκούσε 4-5 ώρες, μέσα από όλα τα χωριά του Κορινθιακού. Αποφάσισα όμως να αφιερώσω στο ταξίδι αυτό όλο το πρωί, από την ανατολή του ηλίου μέχρις αργά το απόγευμα, όταν θα γινόταν η ομιλία.

Η κλασική διαδρομή είναι η παραλιακή. Περνάει ανάμεσα στα βουνά Ζήρια, Χελμός, Παναχαϊκό και την θάλασσα. Πρόθεσή μου ήταν να περάσω νότια από τα βουνά αυτά.

Ξεκίνησα λοιπόν από τον γνωστό δρόμο προς το Άργος. Στου δρόμου τα μισά, έστριψα δεξιά προς την Νεμέα και έκοψα ταχύτητα, σε ρυθμό ραθυμίας. Η Νεμέα είναι ένα υψίπεδο καλλιεργημένο με αμπέλια. Είναι φημισμένη για τα κρασιά της. Μην αναζητήσετε τον λέοντα της Νεμέας. Τον έχει σκοτώσει προ καιρού ο Ηρακλής. Σήμερα δεν υπάρχει ούτε καν σαν μεγαλογλυπτό, όπως είναι ο λέων της Χαιρωνιάς.

Μετά την Νεμέα, επόμενος προορισμός ήταν η Στυμφαλία. Ο παλιός δρόμος που συνέδεε τις δύο αυτές περιοχές ήταν μέσα από το χωριό

Ψάρι. Σήμερα υπάρχει απλούστερη χάραξη που σας κάνει να αναρωτηθείτε, γιατί άραγε να έπρεπε να ανεβώ πρώτα στο Ψάρι. Οι παλιοί δρόμοι όμως, δεν ήταν για να συνδέουν γεωγραφικές λεκάνες, αλλά για να εξυπηρετούν όλους τους ανθρώπινους οικισμούς, ακόμα και το Ψάρι του βουνού. Κατεβαίνοντας από το Ψάρι προς την Στυμφαλία έχετε μια πανοραμική εικόνα της λεκάνης της Στυμφαλίας. Το να κάνετε αυτόν τον παλιό δρόμο μία φορά, δεν είναι χαμένος χρόνος.

Πριν φτάσετε στην λίμνη της Στυμφαλίας, θα συναντήσετε δεξιά σας, τον δρόμο που ανεβαίνει στην Στυμφαλία από το Κιάτο. Πρόκειται για κύριο δρόμο με τον οποίο θα ασχοληθούμε αναλυτικότερα, πηγαίνοντας προς άλλους προορισμούς.

Προχωρώντας προς την δύση, υπάρχει δυνατότης να περάσετε βορείως ή νοτίως της λίμνης Στυμφαλίας. Η νότια διαδρομή είναι η νεότερη και σας φέρνει πιο κοντά στην λίμνη. Μην περιμένετε όμως να δείτε μεγάλη υδάτινη έκταση. Το μεγαλύτερο τμήμα της λίμνης καλύπτεται από καλάμια. Η βόρεια διαδρομή είναι η παλιότερη που σας περνάει μέσα από τους οικισμούς της περιοχής, χωρίς να δείτε καθόλου που βρίσκεται η λίμνη. Οι παλιοί δρόμοι είχαν στόχο τους οικισμούς και όχι τα τουριστικά αξιοθέατα.

Μετά την λεκάνη της Στυμφαλίας, για να περάσουμε στην λεκάνη του Φενεού, πρέπει να ανεβούμε ένα διάσελο της Ζήριας (δηλαδή του όρους Κυλλήνη). Δεν πρόκειται για ψηλό διάσελο, αλλά βρίσκεται στο ύψος όπου

αρχίζουν τα έλατα. Μοιάζει σαν, κατά το καλοκαίρι να στήνονται εκεί κατασκηνώσεις.

Μπαίνοντας στην λεκάνη του Φενεού, ο δρόμος καταβαίνει σιγά-σιγά κατά μήκος της νότιας πλευράς της Ζήριας, περνώντας από διάφορους οικισμούς. Η λεκάνη του Φενεού αποχετεύεται από καταβόθρες. Οι καταβόθρες αυτές βρίσκονται αριστερά της πορείας μας, προς το χωριό Μάτι. Σήμερα ο δρόμος προς το Μάτι προεκτάθηκε και πέρασε προς την Αρκαδία. Οι παλιοί δρόμοι εξυπηρετούσαν τοπικές ανάγκες που περιορίζονταν στις αρμοδιότητες κάθε νομού. Οι ορεινοί δρόμοι μεταξύ νομών είναι πιο πρόσφατοι.

Κατεβαίνοντας στο επίπεδο της λίμνης του Φενεού, βρίσκουμε το ομώνυμο χωριό. Λίγο ψηλότερα και σε μικρή απόσταση, υπάρχει η μικρή ορεινή λίμνη της Δόξας που αξίζει να επισκεφτείτε. Δεν πρόκειται για αρχαία λίμνη, αλλά προέκυψε από φυσικό φράγμα, λόγω μεγάλης κατολισθήσεως μιας πλαγιάς.

Από το χωριό του Φενεού για να περάσουμε δυτικότερα, ανεβαίνουμε ένα χαμηλό διάσελο μεταξύ των ορεινών όγκων του Χελμού και του Μαινάλου. Ο δρόμος ανεβαίνει με ήπια κλίση, χωρίς πολλές στροφές. Αριστερά μας βλέπουμε από ψηλά την λίμνη του Φενεού που έχει κάθε χρόνο διαφορετική έκταση, ανάλογα με τις βροχές και τις καταβόθρες. Το νερό της λίμνης είναι κρυστάλλινο και αφήνει να φαίνονται οι δρόμοι και τα χωράφια που καλλιεργούνται εκεί, όταν τα νερά υποχωρούν. Το διάσελο βρίσκεται μέσα σε ελατόδασος.

Από το διάσελο κατεβαίνουμε σε ήπιο

κατήφορο μέσω της Λυκουριάς μέχρι την Κλειτωρία. Πλάι τον δρόμο αυτό, αναβλύζουν οι πηγές με τα πολλά νερά που χάνονται στις καταβόθρες του Φενεού.

Από την Κλειτωρία ανεβαίνουμε προς τα Καλάβρυτα. Εδώ έχετε επιλογή μεταξύ δύο δρόμων. Ο ανατολικός δρόμος σας περνάει από το σπήλαιο των Λιμνών και σας πηγαίνει στην πόλη των Καλαβρύτων από γραφική ορεινή διαδρομή. Ο δυτικός δρόμος είναι συντομότερος και σας πηγαίνει στην Αγία Λαύρα παρακάμπτοντας την πόλη των Καλαβρύτων. Στην διασταύρωση, κάτω από την Αγία Λαύρα, παίρνουμε πάλι τον δρόμο προς δυσμάς.

Ο δρόμος αρχίζει πάλι να ανεβαίνει για να περάσει από το διάσελο μεταξύ του Ερυμάνθου και του Παναχαϊκού. Ο Ερύμανθος είναι ένα γοητευτικό βουνό, από όποια πλευρά και αν τον δείτε. Κάτι ήξερε ο Ερυμάνθιος Κάπρος και προτίμησε τα πυκνά δάση του. Ανεβαίνοντας, φθάνουμε πάλι σε ελατόδασος και συνεχίζουμε προς δυσμάς.

Έχουμε ήδη κάνει τέσσερεις αναβάσεις μέχρι το ύψος της ελάτης, χωρίς δύσκολους ορεινούς δρόμους με πολλές κορδέλες. Αυτό οφείλεται στο υψόμετρο των ορεινών λεκανών από τις οποίες ξεκινούν οι αναβάσεις προς τα διάσελα. Στην Ελλάδα έχουμε συνηθίσει να ξεκινάμε από την θάλασσα προς τα ελατοδάση που βρίσκονται σε ύψος 900 μέτρων. Όμως, οι ορεινές λεκάνες που συναντούμε στον δρόμο μας, βρίσκονται σε ύψος τάξεως 500 μέτρων, οπότε οι αναβάσεις μέχρι τα διάσελα δεν είναι μεγάλες.

Σε όλοι αυτή τη διαδρομή έχουμε συναντήσει

πολλούς κάθετους δρόμους που οδηγούν άλλοτε κάτω δεξιά προς την θάλασσα, και άλλοτε πάνω αριστερά προς την Αρκαδία. Πρόκειται για ενδιαφέροντες δρόμους που αξίζει να τους διανύσουμε σε άλλες εξορμήσεις. Το να αποκτήσουμε την εμπειρία κάθε ασφάλτίνου δρόμου του χάρτη, είναι ένας ενδιαφέρων ταξιδιωτικός στόχος.

Βγαίνοντας από το άνοιγμα μεταξύ του Ερυμάνθου και του Παναχαϊκού, ο δρόμος αρχίζει συνεχώς να κατεβαίνει προς τα χαμηλά εδάφη της Αχαΐας. Το ταξίδι γίνεται μακρύ και μονότονο, ανάμεσα σε χαμηλές άδενδρες εξάρσεις του εδάφους, μέχρι την πόλη των Πατρών, τον τελικό προορισμό μας.

Από την Αθήνα φθάσαμε στην Πάτρα, μέσω γραφικών δρόμων μικρής κυκλοφορίας. Ταξιδέψαμε με απολαυστική ταχύτητα και δεν χρειάστηκε να περάσουμε μέσα από αστικά κέντρα. Αν ένα τέτοιο ταξίδι σας εμπνέει, έχουμε να σας προτείνουμε και άλλα. Δεν είναι όμως ταξίδια για πολύκοσμες καλοκαιρινές Κυριακές.

Η επιστροφή από την Πάτρα γίνεται από την μονότονη εθνική οδό. Για μεγαλύτερη ασφάλεια, κυρίως αν γυρίζουμε βραδινές ώρες, επιλέγουμε ένα φορτηγό ή λεωφορείο και το βάζουμε μπροστά μας να μας ανοίγει το δρόμο από ξαφνικά εμπόδια. Κρατώντας σταθερή απόσταση ασφαλείας, το ακολουθούμε μέχρις ότου χωρίσουν οι προορισμοί μας. Θα εκπλαγείτε πόσο γρήγορα και σταθερά ταξιδεύουν τα φορτηγά και τα λεωφορεία. Εκτός βέβαια αν επιθυμείτε να προσπερνάτε τον κάθε προπορευόμενο. _

